

Бранка ЈАНАЧКОВИЋ, архивски саветник

Драгана СТАНИСАВЉЕВИЋ, архивист
Историјски архив „31. јануар“ у Врању

ЗНАЧАЈ ИЗРАДЕ И ПУБЛИКОВАЊЕ НАУЧНО-ОБАВЕШТАЈНИХ СРЕДСТАВА ЗА АФИРМАЦИЈУ АРХИВСКЕ ДЕЛАТНОСТИ – искуства Историјског архива у Врању –

САЖЕТАК: Циљ рада је да се укаже на улогу и значај научно-обавештајних средстава у процесу заштите архивске грађе и њеном презентовању научној и стручној јавности. У раду се презентује начин израде сумарног и аналитичког инвентара за фондове органа управе у врањском архиву. Израда аналитичких инвентара у којима се даје детаљан опис садржаја сваког предмета понаособ није у довољној мери заступљена у архивима. Наведено је и који су то приоритетни фондови за које би се радили аналитички инвентари. У овом раду је представљен аналитички инвентар за орган управе и то за фонд Начелство округа врањског (1878–1915). Фонд је проглашен за културно добро од изузетног значаја и садржи архивску грађу из друге половине 19. и с почетка 20. века. Представља први орган управе након ослобођења Врања од турске власти. Израда сумарних инвентара за органе управе је од посебног значаја за кориснике истраживаче који користе архивску грађу за писање тема из разних области и делокруга рада ових регистратура. Сумарни инвентар за Скупштину општине Власе (1944–1965) пружа истраживачима драгоцене информације о раду представничких тела и њихових политичко-извршних органа, из области привреде, школства, социјалне заштите, народног здравља и других сфера живота и рада са овог подручја, које је обухватало 22 насељена места.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Научно-обавештајна средства, аналитички инвентар, сумарни инвентар, архиви, архивска грађа, Начелство округа врањског, Скупштина општине Власе, архивски фонд, архивски предмет, аналитичка јединица, инвентарна јединица

Архиви нису само чувари културне баштине. Не треба их посматрати као установе културе које чувају архивску грађу и које имају улогу услужног сервиса другим субјектима. Архивисти би требало да преузму улогу истраживача, који презентују истражену архивску грађу путем публикавања архивских докумената и објављивања научно-обавештајних средстава о архивској грађи.

Ставити архивски документ у центру пажње савременог друштва, у епохи дигитализације и брзог начина живљења, привући пре свега младе људе да се интересују за прошлост, како би им садашњост била много јаснија и разумљивија, основни је задатак архивских установа.

За истраживаче је веома корисно да архивска грађа буде доведена у одговарајући степен сређености, како би се на најједноставнији начин могла користити. Научно-обавештајна средства – водичи, аналитички и сумарни инвентари, каталози и регести – служе сваком заинтересованом кориснику да стекне увид у богатство и садржину писаних докумената које чува архив и да му омогуће проналажење података за конкретну тему којом се бави.

У Историјском архиву у Врању постоје научно-обавештајна средства општег типа, као што су *Општи инвентар* и *Водич кроз архивску грађу Историјског архива „31. јануар“ у Врању*, објављен 2000. године. Појединачна се раде за сваки фонд или збирку понаособ, најчешће су то сумарни инвентари, док се аналитички инвентари раде изузетно само за поједине фондове и збирке.

Општи закључак је да у свим архивима Србије израда аналитичких инвентара још увек није довољно заступљена, а поготово изостаје објављивање истих у виду публикација. Седамдесетих година прошлог века одржано је саветовање у Војводини у вези са израдом аналитичког инвентара. Закључак са овог саветовања био је да постоји потреба да се донесе Упутство о израду аналитичког инвентара којим би се „унифицирао рад на изради аналитичког инвентара и њихов изглед.“¹

Појам аналитичког инвентара, елементи инвентара, израда аналитичког инвентара, општи принципи при изради аналитичког инвентара и облици инвентара представљени су у публикацији „Архивистика за трећи и четврти разред усмереног образовања преводилачке и архивско-музејске струке“.²

Ово научно-обавештајно средство о архивској грађи садржи информације о сваком предмету (документу), тако да истраживач има детаљан увид у садржај документа и сазнање о томе који су му документи потребни за проучавање одабране теме.

---

¹ Искуства у изради аналитичког инвентара у архивима САП Војводине – Са саветовања у Војводини, Архивски преглед 1–2, Београд 1978, 91–110.

² Иванка Брук, Љубодраг Поповић, *Архивистика за трећи и четврти разред усмереног образовања преводилачке и архивско-музејске струке*, Београд 1986, 119–122.

Аналитички инвентар пружа комплетну слику о садржају фонда и захваљујући томе фонд се и физички штити од сталног прелиставања архивских докумената. Посебно се то односи на фондове старијег датума, код којих су документи од дугог стајања и зависно од услова у којима су чувани већ претрпели извесна оштећења. Свако наредно прелиставање представља ризик да најстарија документа која се налазе у архивима буду ненамерно оштећена. Да би се то избегло, прецизно урађен аналитички инвентар омогућава да се подноси захтев само за одређени предмет из наведеног фонда, без прелиставања целе архивске кутије.

Критеријуми у избору фондова за израду аналитичких инвентара треба да буду руковођени значајем архивске грађе за проучавање прошлости. Ту се убрајају фондови који по својој категоризацији припадају групи од изузетног и од великог значаја. Ту су породични и лични фондови истакнутих научних, историјских и других личности. Фондови чија архивска грађа датира до 1945. године, а који су у малом броју сачувани, као и збирке, треба да буду на листи за израду аналитичких инвентара. Архивска грађа ових фондова је фрагментарно или делимично сачувана, што нама архивистима даје додатну обавезу и задатак да грађу наведених фондова приближимо јавности и дамо на увид и коришћење. Кратким описом садржаја докумената у аналитички инвентар истиче се њихова вредност и значај, као сведока прошлости.

Након сагледавања свих ових чињеница треба приступити изради аналитичког инвентара за одређени фонд само уколико је фонд или збирка архивистички обрађена. Потребно је да фонд или збирка садржи формиране предмете, исписану фолијацију и сигнатуру.

У овом раду дајемо пример израде **аналитичког инвентара за фонд органа управе – Начелство округа врањског (1878–1915); 1880–1915**. Након архивистичке обраде фонда приступило се изради аналитичког инвентара, и то у виду књиге. Инвентар је публикован у издању Историјског архива „31. јануар“ у Врању 2017. године.

Одлука о изради аналитичког инвентара за наведени фонд произашла је из чињенице да је архивска грађа овог фонда проглашена за културно добро од изузетног значаја.³ Ради се о архивским документима који су настали крајем 19. и почетком 20. века. Начелство округа врањског је први орган управе формиран након ослобођења Врања од Османског царства 19. (31) јануара 1878. године, што нам указује на важност и значај овог органа управе у времену у коме је радио. Округ врањски обухватао је најпре

---

³ Листа архивске грађе од изузетног значаја која се чува у архивима, Службени гласник РС број 18/1979.

три среза: Пчињски, Пољанички и Масурички. Подручје овог округа проширено је 1890. године са два нова среза, и то Лесковачким, који је до тада био у саставу Нишког округа, и Јабланичким, који је припадао Топличком округу. Од 1899. године у саставу Врањског округа је и Власотиначки срез, који је до тада био у саставу Пиротског округа. Све то указује да се ради о ширем административно-територијалном подручју, које је обухватало шест срезова врањског и лесковачког краја. Списи који су настали радом овог органа управе сведоче о прошлости у свим областима живота овог административног подручја. Три кутије докумената 0,30 метара дужних о раду овако значајног органа управе, који је постојао 37 година, указују да је фонд сачуван фрагментарно, али и овако мали број докумената сведочи о раду овог органа управе. То је и разлог да се овако важан орган управе са малом количином архивске грађе на што детаљнији начин архивистички обради и представи јавности путем публикације.

Сви документи су писани рукописом, а папир је од дугог стајања код појединих докумената оштећен, тако да се не препоручује често листање, односно коришћење докумената.

Аналитички инвентар за фонд Начелство округа врањског садржи следеће целине:

Насловна страна: Назив инвентара, име приређивача, место и датум издања.

Увод: У уводном делу је представљен историјат фонда, оснивање и све промене које су пратиле рад овог органа управе. Територијална надлежност Округа врањског мењала се током његовог постојања и била је регулисана законима Кнежевине, односно Краљевине Србије.⁴ Честе административно-територијалне промене дешавале су се унутар граница округа, а односиле су се на састав срезова, као и на устројство општина, што је такође регулисано законима.⁵

---

⁴ Закон о уређењу ослобођених предела од 3. јануара 1878; Закон о управном подељењу и снабдењу са властима ослобођених предела од 14. маја 1878; Закон о подели присаједињеног земљишта на округе и срезове од 17. децембра 1878; Указ о одређењу простора и граница окружних и срезних места за среске канцеларије од 6. фебруара 1879; Закон о административној подели Краљевине Србије од 15. марта 1890; Закон о уређењу округа и срезова од 1. јула 1890; Закон о изменама у Закону о административној подели Краљевине Србије из 1890. године, који је донет 17. фебруара 1896; Закон о административној подели Краљевине Србије од 5. јануара 1899.

⁵ Закон о измени и допунама у закону о устројству општина и општинских власти од 11. јуна 1884; Закон о општинама од 25. новембра 1889; Закон о изменама и допунама закона о општинама од 21. јула 1898; Закон о општинама од 21. марта 1902; Закон о изменама и допунама у општински закон од 22. децембра 1903; Други закон о изменама и допунама оп-

За уводи део инвентара који садржи историјске чињенице и податке о оснивању и раду начелства и административно-територијалним променама Округа врањског коришћена је стручна литература, и то:

- *Рајџ Србије са Турском за ослобођење и независности 1877–1878*, Београд 1879.
- Слободанка Стојичић, *Привремена организација власти у новоослобођеним крајевима Србије 1878. године*, Лесковачки зборник, књ. XV, Лесковац, 1975.
- *Зборници закона и уредаба у Књажевсџву (Краљевини) Србије*, бр. 32; 34; 39; 40, 43; 45; 46; 47; 51; 54; 55; 56; 58; 59; 60; 62.
- *Административно-територијалне промене у НР Србији 1834–1954*, Београд 1955.
- Ружица Гузина, *Општина у Србији 1839–1918*, Београд 1976.

Напомене корисницима: У овом делу укратко су објашњени разлози за израду аналитичког инвентара за овај фонд. Поред тога наведени су сви елементи из којих се састоји ово научно-обавештајно средство.

Аналитички опис архивских предмета: Представља централни и главни део инвентара. Ту је представљен опис свих 385 предмета које овај фонд садржи, за период од 1880. до 1915. године. Предмети су представљени хронолошки, по годинама, а у оквиру сваке године поређани су по датуму настанка.

Сваки аналитички опис садржаја предмета има свој број, који се налази на левој страни текста.

Изнад аналитичког описа, такође на левој страни, налазе се место и датум настанка предмета.

Аналитички опис садржаја предмета је детаљно и јасно приказан са неколико реченица. У аналитичком опису прецизно је наведено којој врсти архивске грађе предмет припада – извештај, допис, обавештење, наредба, одлука, решење, преглед, молба и др., затим ко је стваралац документа и коме је упућен, односно адресант и адресат, као и опис проблематике која је обухваћена предметом.

Испод аналитичког описа на левој страни је сигнатура предмета коју је предмет добио приликом архивистичке обраде фонда. Сигнатура садржи скраћени назив врањског Архива, број фонда, број кутије, број предме-

---

штинског закона од 22. децембра 1904; Трећи закон о изменама и допунама у закону о општинама од 3. децембра 1905; четврти по реду Закон о изменама и допунама у закону о општинама донет је 24. децембра 1909.

та у кутији, у загради поред броја предмета и број акта у предмету, и на крају ту је година настанка предмета, односно распон година уколико предмет садржи документа из више година.

У истом реду где је наведена сигнатура, на десној страни, у малој загради, исписан је број пуних и празних листова који чине архивски предмет.

Уколико је у питању значајнији предмет, или сложенији, са више аката, а у коме се обрађује нека значајна тема или рад начелства, онда је приказан и аналитички опис сваког документа понаособ у оквиру предмета.

Примери аналитичког описа архивских предмета:

Врање, 1883. октобар 27.

13. Кондуит листа полицијских практиканата у Округу врањским за 1883. годину.

ИАВр-180-1-13/1883 (11+4)

Оруглица, Владичин Хан, 1898. новембар 13.

124/1-2. Одлука Збора Општине Оруглице о груписању села у Општини големо-селској и Општини клајићској; 13. новембар 1898.

ИАВр-180-2-14(1-2)/1898 (5)

124/1. Обавештење Суда Општине оругличке упућено начелнику Среза пољаничког о Одлуци Збора Општине оругличке о груписању са општинама големо-селском и клајићском; 13. новембар 1898. (1).

124/2. Одлука Збора Општине Оруглица да сходно Закону о устројству општина она нема услова да и даље опстане као самостална општина и да су се села изјаснила са којом општином желе формирати општину. Мештани села Оруглица, Галинце и Равни Дел изјаснили су се да се желе придружити Општини големо-селској, а мештани села Липовице и Мелово да се придруже Општини клајићској; 13. новембар 1898. (4).

Преглед судске и управне власти у Округу врањском 1879-1914:

Посебну целину у овом аналитичком инвентару представља Преглед судске и управне власти у Округу врањском, који је приређен због значаја начелства као првог органа управе основаног 1878. године, након ослобођења Врања од Турака. Презентована су надлештва, чиновничка места и чиновници, како на окружном нивоу, тако и у срезовима који су припада-

ли овом округу. Такође је представљена и финансијска управа, односно имена свих окружних благајника и њихових помоћника.

За лесковачки и јабланички срез подаци о надлештвима, чиновничким местима, чиновницима и финансијској управи представљени су од 1890, од када су ови срезови у саставу Врањског округа, док су подаци за Власотиначки срез приказани од 1899. године, када је овај срез припојен Округу врањском.

Подаци су узети из Календара и шематизма Књажевства (Краљевине) Србије за период од 1879. до 1914. године, осим за 1913. годину, када Календар није штампан. За ову годину наведено је само име окружног начелника и имена среских начелника, која су утврђена на основу документа из овог фонда.

Преглед судске и управне власти заједно са аналитичким описом архивских предмета и уводним текстом доприноси да слика о Начелству округа врањског буде садржајнија и комплетнија.

Пример:

1901.

Судови

Врањски првостепени суд:

- Председник – Сава М. Пиперин;
- Судије – Тома П. Ђурђевић и Тома Х. Микић;
- Судија за неспорна дела – Алекса С. Кочовић;
- Секретар II класе – Стојадин Ј. Стојановић;
- Писар II класе, врши дужност рачуновође – Спира Крстић;
- Писар II класе – Александар Р. Христић;
- Писари III класе – Јован Илић и Трајко Стаменковић.

Лесковачки првостепени суд:

- Председник – Коста Ж. Стефановић;
- Судије – Атанасије Димитријевић, Лука Герзић, Тодор Наумовић;
- Судија за неспорна дела – Младен Трајановић;
- Секретар II класе – Никола К. Стојковић;
- Писар II класе, врши дужност рачуновође – Петар Јев. Ђурђевић;

- Писари II класе – Милован Михаиловић, Живојин Златановић;
- Писар III класе – Видан А. Пандуровић;

Начелства

Врањско окружно начелство:

- Начелник IV класе – Будимир Маршићанин;
- Помоћник II класе – Теофило Максимовић;
- Врши дужност секретара, писар I класе Среза пчињског – Љубомир Илић;
- Писари II класе – Периша Бешевић и Младен Лаловић;

Срез јабланички – Лебане

- Начелник I класе – Танасије Поповић;
- Писари I класе – Коста З. Богдановић и Илија Златановић;
- Писар II класе – Владимир Животић;

Срез лесковачки – Лесковац

- Начелник I класе – Љубисав С. Димитријевић;
- Писари I класе – Сретен Јовановић, Танасије А. Божић, Стеван Каначки и Димитрије Ђорђевић;
- Ванредни писар II класе начелства, а врши дужност писара у овом срезу – Димитрије Поповић;

Срез власотиначки – Власотинце

- Начелник III класе – Тихомиљ К. Денић;
- Писар I класе – Ђорђе Вуковић;
- Ванредни писар I класе начелства, а врши дужност писара у овом срезу – Димитрије Н. Петровић;
- Ванредни писар II класе начелства, а врши дужност писара у овом срезу – Живојин Мијајловић;

Срез пчињски – Врање

- Начелник III класе – Арсеније Шуменковић;
- Писар I класе – Милан А. Рашковић;

- Писари II класе – Милутин Ј. Пећанин и Живојин Белопавлић;
- Ванредни писар II класе начелства, а врши дужност писара у овом срезу – Михаило Томић;

Срез пољанички – Владичин Хан

- Начелник I класе – Сава Мијалковић;
- Писар I класе – Коста Д. Ђорђевић;
- Ванредни писар II класе начелства, а врши дужност писара у овом срезу – Бранко Вукојевић;

Срез масурички – Сурдулица

- Начелник II класе – Светозар Огњановић;
- Ванредни писар I класе начелства, а врши дужност писара у овом срезу – Јован Милосављевић;
- Ванредни писар II класе начелства, а врши дужност писара у овом срезу – Милан Димитријевић;

Финансије

- Окружни благајник V класе – Драгутин Голубовић;
- Помоћник IV класе – Милан М. Михаиловић;

Географски регистар: Овај регистар у аналитичком инвентару за фонд Начелство округа врањског представља обавештајни апарат, који олакшава истраживачима коришћење инвентара.

Географски регистар по азбучном реду садржи називе округа, срезова, општина, као и називе свих насељених места који су наведени у овом инвентару. То корисницима омогућава да у процесу истраживања и проучавања одређене теме на једноставан и брз начин дођу до жељених информација, када се то истраживање базира на географским појмовима.

Илустрације: Како је аналитички инвентар за наведени фонд одштампан и објављен у издању врањског Архива, обogaћен је са двадесет илустрација најрепрезентативнијих докумената из овог фонда.

Делатност ове регистратуре била је усмерена на решавање судских спорова између приватних лица, спречавање кријумчарење дувана, издавање дозвола за отварање механа, издавање под закуп имања „одбеглих“ Турака. У инвентару су представљени прегледи стања о раду канцеларија

среских начелстава и окружног начелства, као и преписке са Министарством унутрашњих дела и др.

Овако прецизно урађен аналитички инвентар омогућује истраживачу да добије детаљан увид у садржај свих докумената. Осим тога, уводни текст о историјату фонда и преглед судске и управне власти у Округу врањском представљају додатне информације о Начелству округа врањском, тако да заједно са презентованом архивском грађом отварају нове теме из историје Врања и југа Србије с краја 19. и почетка 20. века.

У Историјском архиву „31. јануар“ у Врању најчешће се израђују сумарни инвентари за архивистички сређене фондове органа управе, правосуђа, просветних установа и установа културе, привредних организација, друштвено-политичких организација и удружења, као и за верске установе и збирке.

Сумарни инвентар је информативно средство ужег типа, чија је намена да информише о садржини архивске грађе фонда или збирке. У овом обавештајном средству је приказан сумарни садржај сваке инвентарне јединице – књиге, кутије или фасцикле, зависно од тога која је врста архивских докумената и питању.

Сумарни инвентар сређеног архивског фонда или збирке израђује се према Упутству о изради сумарног инвентара донетог на седници Архивског већа СР Србије 23. децембра 1985. године.⁶

Израда сумарних инвентара за органе управе је од посебног значаја за кориснике истраживаче који користе архивску грађу за писање тема из разних области и делокруга рада ових регистратура.

Одлучили смо се да презентујемо сумарни инвентар за фонд Скупштине општине Власе. Овај инвентар пружа истраживачима драгоцене податке о раду представничких тела и њихових политичко-извршних органа, из области привреде, школства, социјалне заштите, народног здравља и других сфера из живота и рада овог подручја које је обухватало 22 насељена места.

Фонд *Скупштина општине Власе* (1944–1965), 1944–1965. сређен је по принципу слободне провенијенције. Овај принцип примењује се за фондове који нису у целости сачувани. Фонд је сређен хронолошки, а у оквиру тога тематски. Садржи књиге – деловодне протоколе, поверљиве деловодне протоколе, именичне регистре уз деловодне протоколе, опште уписнике за прекршаје, пописе аката и буџетске књиге. Списи овог фонда подељени су у шест основних група.

---

⁶ Архивски преглед број 1–2, Београд, 1985, 187–189.

Сумарни инвентар за фонд *Скупштина општине Власе* израђен је у облику књиге. Према Упутству о изради сумарног инвентара, саставни делови овог обавештајног средства су: насловна страна, садржај, увод, списак скраћеница и инвентарне јединице.

Насловна страна: Садржи назив и седиште архива, назив фонда, хронолошке границе делатности ствараоца, назив инвентара, хронолошке границе архивске грађе, име и презиме приређивача и годину и место израде инвентара.

Садржај: У садржају су наведени делови инвентара са ознаком стране на којима почињу.

Увод: Састоји се од историјске белешке, упутства за употребу инвентара и података о ономе ко је радио на сређивању фонда и изради овог информативног средства.

Историјска белешка за фонд *Скупштина општине Власе* урађена је на основу постојеће литературе и архивских докумената из овог фонда. За писање историјске белешке коришћени су службени гласници НРС (СРС), службени листови ФНРЈ, средњи службени листови и публикација *Административно-територијалне промене у НРС 1834–1954*. Осим литературе, коришћена су и архивска документа Скупштине општине Власе и то записници, извештаји, нормативна акта и остала документа која садрже информације о оснивању и променама које су пратиле рад овог органа управе.

Историјат овог фонда садржи податке о оснивању, административно-територијалним променама на подручју Општине Власе и о укидању овог органа управе. Осим тога, представљена је организациона структура, регистратурско пословање и стање архивске грађе.

Овај орган управе основан је 1944. године након ослобођења места, као Народно-ослободилачки одбор општине Власе, са седиштем у Власу. Потпадао је под надлежност Среза врањског у Округу врањском. Назив је променио 1946. у Месни народни одбор Власе, а 1952. године у Народни одбор општине Власе. Од 1963. године прераста у Скупштину општине Власе. Укинута је 1965. године, када је основана Месна канцеларија, која је радила у саставу Скупштине општине Врање.

Промене у називу и територијалне промене пратили су одређени закони: Општи закон о народним одборима из 1946, Закон о административно-територијалној подели НР Србије из 1947, Општи закон о народним одборима из 1952, Устав из 1963. године и Закон о изменама и допунама Закона о подручјима општина и срезова у СР Србији из 1965. године.

Осим промена у називу и територијалних промена, одбор је имао и промене у организационој структури. Овај одбор, као највиши орган вла-

сти на својој територији, за решавање појединих питања формирао је сталне комисије и савете. Њихов број се мењао током постојања и рада овог органа управе. Законом из 1957. године Народни одбор општине Власе сачињавају Општинско веће и Веће произвођача, који такође имају своје сталне комисије и савете. Ради остваривања што ширег учешћа грађана у општинској самоуправи образовани су месни одбори и зборови бирача. За непосредну примену закона, као и за обављање свих послова из своје надлежности формиран су одсеци, уреди, управе, месне канцеларије и други управни органи.

Списак скраћеница: У овом делу наведен је попис и објашњење скраћеница употребљених у инвентару.

Опис инвентарних јединица: Главни део инвентара представља опис 116 инвентарних јединица, 71 књига и 45 кутија списка.

Инвентарни опис књига: Књиге су инвентарисане по значају и хронолошким редом, по годинама. Опис за сваку књигу садржи следеће рубрике: број књиге, назив књиге, година или распон година и број листова. Код деловодних протокола поред ових елемената наведен је и распон деловодних бројева, а код регистара распон слова.

Пример:

1. Деловодни протокол МНО Власе 1945. 31
од броја 2795 до броја 3233

47. Именични регистар уз деловодни протокол НОО Власе (А–Ш)
1956. 89 + (109)

Код деловодних протокола који су обухватили више година назначен је распон тих година, а за сваку годину појединачно је дат распон деловодних бројева.

Пример:

35. Деловодни протокол НОО Власе 1961–1962. 214 + (6)
од броја 1 до броја 20521961.
од броја 1 до броја 22011962.

Инвентарни опис кутија садржи: назив инвентарне јединице, у овом случају је то кутија, број инвентарне јединице, групе списка које чине одређену инвентарну јединицу, а у оквиру група наведене су врсте списка.

Инвентарни опис кутија обухвата и године архивских докумената, број пуних и празних листова у кутији, као и датум и име приређивача инвентара.

У овом инвентару списи су разврстани у шест основних група, које су утврђене приликом архивистичког сређивања фонда:

- Представничка тела и њихови политичко-извршни органи;
- Општа управа и унутрашњи послови;
- Привреда (пољопривреда, шумарство, задругарство и сточарство, занатство, угоститељство, туризам, грађевинарство и комунално-стамбени послови);
- Финансије и имовинско-правни послови (конфискација, национализација, колонизација, експропријација и аграрна реформа);
- Народно здравље и социјална заштита;
- Просвета, култура и физичка култура.

У оквиру група представљен је опис архивске грађе коју чине: записници и материјали са седница; нормативна акта, записници о старатељству и прегледу школа; предмети о самовласном заузећу земљишта из општенародне имовине; извештаји и анализе о раду задруга и школа; инвентар матичних књига; изборни материјал; друштвени планови и планови привредног развоја; извештаји из области пољопривреде; спискови учесника НОБ-а и деце палих бораца; дозволе за рад занатлија; оцењивачки листови просветних радника; статистика; завршни рачуни привредних и друштвених организација; платни спискови службеника и радника.

Овај сумарни инвентар даје мноштво података и информација о раду Скупштине општине Власе и о политичком, привредном, друштвеном, образовном и културном животу овог краја.

Пример описе архивске кутије као инвентарне јединице:

Историјски архив Врање
Скупштина општине Власе (1944–1965)

Кутија бр. 75

Унутрашњи опис

Назив групе

Година

I група: Представничка тела и њихови политичко извршни органи

1954.

Записници са редовних седница НОО Влазе

- IX редовна седница (27. јануар 1954);
- X редовна седница (23. фебруар 1954);
- XIII редовна седница (30. мај 1954);
- XIV редовна седница (4. јул 1954);
- XVI редовна седница (29. август 1954);
- XVII редовна седница (19. октобар 1954);
- XVIII редовна седница (16. новембар 1954);
- Књига записника са седница НОО Влазе (1954–1955) од XI до XXVI редовне седнице;
- Записник са X редовне седнице НОО у Дреновцу;
- Записник са зборова бирача за села: Крушева Глава, Рожаце, Драгобужде, Градња, Стрешак, Трстена, Влазе;
- Записник са одржане конференције села Тумбе;
- I седница мандатско-имунитетске комисије Влазе;
- Седнице Комисије за одлуке НОО Влазе (III, IV и VII);
- Полугодишњи извештај о раду НОО Влазе;
- Објава да је наредбом Народног одбора среза врањског у Власу отворен пијачни дан.

II група: Општа управа и унутрашњи послови **1954.**

- Упутства и расписи виших органа из области опште управе;
- Инвентар матичних књига којима располаже НОО Влазе (матичне књиге венчаних, рођених и умрлих);
- Списак лица са територије НОО Влазе која се налазе у иностранству;
- Списак председника и матичара НОО Влазе који су обављали дужност у матичној служби од 1946. до 1954;
- Списак чланова општинске комисије за процену површина и приноса пољопривредних усева;
- Упутство у вези исправке бирачких спискова;
- Предлог за бирачки одбор за избор одборника у Власу (27. јун 1954);

- Карактеристике мештана у вези са њиховим држањем за време рата;
- Решења о признавању радног стажа;
- Уговори о хонорарној служби;
- Решења о постављењу;
- Решења о отказу;
- Уверења на основу исказа два сведока: о непокретности у личној својини, години рођења, повратку из заробљеништва, обављању заната, завршена четири разреда основне школе;
- Платни спискови службеника: НОО Дреновац, НОО Влаسه, НОО Големо Село.

VI група: Привреда

1954.

- Упутства виших органа из области пољопривреде;
- Спровођење акције за уништавање биљних штеточина;
- Упутства и расписи виших органа из области занатства;
- Списак занатлија са територије НОО Влаسه;
- Дозволе за обављање заната.

VII група: Финансије и имовинско-правни послови 1954.

- Упутства и расписи виших органа из области финансија;
- Буџет НОО Влаسه;
- Буџет НОО Дреновац;
- Преглед НОО Влаسه о задужењу и наплати месног самодоприноса;
- Упутства за спровођење Уредбе о коришћењу пашњака општенародне имовине и за признавање својине самовласно заузетог земљишта општенародне имовине;
- Купопродајни уговори;
- Решења о наслеђу непокретне имовине;

- Решење о уступању земљишта из општенародне имовине Градовану Ђорђевићу из Рождаца ради замене за његово земљиште на коме ће се подићи зграда за основну школу у Станцу;
- Решење по предмету разграничења општенародне имовине између села Станце (Народни одбор општине Власе) и села Добрејанце (Народни одбор општине Дреновац).

VIII група: Народно здравље и социјална политика 1954.

- Упутства и расписи виших органа из области народног здравља и социјалне политике;
- Списак личних, ратних војних инвалида и мирнодопских инвалида у рејону општине Власе;
- Решења о додели социјалне помоћи материјално необезбеђеним лицима;
- Решења о признавању права на инвалиднину;
- Записник о усвојењу малолетног Илић Бранка од стране Илић Стане и Живка из Трстене.

IX група: Просвета, култура и физичка култура 1954.

- Списак женске омладине за здравствено просвећивање;
- Преглед наставног кадра предвојничке обуке у НОО Власе.

ФОЛИЈАЦИЈА: 517 + (14)
СИГНАТУРА: 205

Датум:
13. април 2016.

Архивистички средила фонд:
Драгана Станисављевић, архивист

Закључак

Научно-обавештајна средства намењена су корисницима – истраживачима у процесу истраживања докумената за проучавање и писање стручних радова.

Аналитичке инвентаре је потребно радити за фондове који по категоризацији припадају групи фондова од изузетног или великог значаја, за фондове старијег датума, породичне и личне фондове и збирке.

У овом раду је презентован аналитички инвентар за фонд Начелство округа врањског (1878–1915); 1880–1915, који је проглашен за културно добро од изузетног значаја. Инвентар је урађен у виду књиге и састоји се из следећих целина: насловна страна, увод, напомене корисницима, аналитички опис архивских предмета, преглед судске и управне власти у Округу врањском 1879–1914, географски регистар и илустрације. Ово информативно средство је објављено 2017. године у издању Историјског архива у Врању.

Сумарни инвентари у врањском Архиву израђују се за све фондове након завршеног процеса архивистичког сређивања одређеног фонда или збирке. Сумарни инвентар за фонд *Скупиштина ојштинине Владе* (1944–1965), 1944–1965. садржи све елементе који су прописани за израду овог информативног средства. Има 116 инвентарних јединица, од тога је 71 књига и 45 кутија списа. Детаљно урађена историјска белешка и прецизно представљен садржај архивске грађе сваке инвентарне јединице понаособ омогућује корисницима да сагледају рад овог органа управе у временском периоду од две деценије.

Branka JANAČKOVIĆ
Dragana STANISAVLJEVIĆ

THE IMPORTANCE OF CREATING AND PUBLISHING SCIENTIFIC-
INFORMATIONAL TOOLS FOR AFFIRMATION OF ARCHIVAL ACTIVITIES,
EXPERIENCES OF THE HISTORICAL ARCHIVES OF VRANJE

Summary

Scientific-information resources are intended for users-researchers in the process of researching documents for studying and writing professional papers.

Analytical inventories need to be worked on funds that, by categorization, belong to a group of funds of exceptional or high importance, for old-age funds, family and personal funds and collections.

In this paper an analytical inventory for the fund of the District of Vranjski District (1878-1915); 1880-1915, was presented, which has been declared a cultural asset of exceptional significance. The inventory is made in the form of a book and consists of the following entities: cover page, introduction, remarks to users, analytical description of archival cases, review of judicial and administrative authorities in County of Vranjski 1879-1914, geographical register and illustrations. This informative tool was published in 2017. in the edition of the Historical archive in Vranje.

Summarized inventories in the Vranje Archives are made for all funds after the completed archival process of a particular fund or collection. Summarized inventory for the fund Assembly of municipalities of Vlase (1944-1965), 1944-1965. it contains all the elements that are prescribed for the development of this information tool. It has 116 inventory units, of which 71 are books and 45 boxes of documents. A detailed historical record and the precisely presented contents of the archive building of each inventory unit individually enable users to review the work of this administration body over a period of two decades.